

N° 17

JACQUES NÈVE
Horloger d'Art

+ 32 (0)477 27 19 08 - jneve@horloger.net - www.horloger.net

TOEGESCHREVEN AAN ANDRÉ ANTOINE RAVRIO (1759 - 1814)

UITZONDERLIJKE KLOK UIT DE EMPIRE-PERIODE

« DE WAGEN VAN VENUS »

Parijs, omstreeks 1805

H. 45 cm B. 63 cm D. 19 cm

Verguld en geciseleerd brons

Sokkel in zeegroen marmer, op vier steunen in de vorm van leeuwenpoten

Wijzerplaat van Coteau, gesigneerd *Leroy à Paris*.

BIBLIOGRAFIE : E. Dumonthier « Les bronzes du mobilier national, Pendules et Cartels » Parijs Ch. Massin éd., pl.39 ; Jean-Dominique Augarde « Les Ouvriers du Temps » 1996, p.144, pl. 109 ; Maison Leroy, « fascicule de présentation ».

Een halfgeklede Venus zittende in een wagen met een duif op haar schoot, lijkt in gesprek te zijn met de knappe Adonis, gepassioneerde jager waarop zij verliefd is. Ze wordt geholpen door Cupido die, op één voet steunende, de teugels van twee voortbewegende zwanen vasthoudt. Adonis is als een simpele herder gekleed en wordt vergezeld door zijn hond. Hij draagt een jachthoorn en een speer.

Vergulde en geciseleerde bronzen ornamenten van de attributen van de liefde – een trofee op een bloemenkrans dat wordt vastgehouden door twee vliegende duiven, twee tegenover elkaar staande putti die de wapens van de liefde vervaardigen – versieren het friesvormig decor van de sokkel.

De wijzerplaat is ringvormig en vervaardigd in email met lichtblauwe achtergrond. Romeinse cijfers in kleine vergulde medaillons duiden de uren aan, met zeer verfijnde versieringen van bloemen, palmetten en rocaille, vervaardigd door Coteau. De wijzers zijn van het « Bréguet »-type in geblauwd staal en duiden de uren en de minuten aan. De wijzerplaat past in het wiel van de wagen dat uit zes spaken bestaat. Deze ritmeren het uitgesneden « skelet » - gangwerk en geven een zicht op het mecanisme en haar binnenste elementen, aan de voor- en achterkant. Slagwerk met telrad, slaat de uren en halfuren op een zilverbronzen bel. Ophanging met zijdedraad, echappement met terugwerkend anker van het tic-tac type. Looptijd van 15 dagen.

Deze scène refereert naar de tragische liefden van Venus en Adonis. Ovidius vertelt in *De Metamorfosen* dat Venus verliefd werd op de knappe Adonis, net zoals de godin Proserpina. Bezorgd om haar geliefde, die een groot jager is, smeekt ze hem om niet achter woeste beesten te jagen. Adonis zal gedood worden door de everzwijn die hij achtervolgde. Uit zijn bloed bloeide de anemoon, een bloem, vluchtig zoals het leven van de jongeman.

Indertijd was dit een referentie-onderwerp binnen de decoratieve kunsten. Het thema van de « Wagen van Venus » was vooral geliefd om haar ornamentele karakter, en niet zozeer om praktische redenen, aangezien het aflezen van het uur niet werd vergemakkelijkt door de wijzerplaat in het wiel. Onder Napoleon zullen zulke genrescènes in paleizen geliefd zijn. Ze evoceren de kunst onder Lodewijk XVI. Het wagenmotief wordt vrouwelijker doorheen verschillende modellen klokken. Zo vermengen de liefde, de naaktheid en de verleiding vermengen zich in een samenleving dat gedomineerd wordt door militaire kunst. Verschillende, min of meer metaforische, vormen zien het daglicht : de zwaan, antieke allegorie van de verliefde Apollo, duikt zo terug op dankzij zijn aanwezigheid in parken – men weet bijvoorbeeld dat Josephine als eerste, vanaf 1803, zwarte zwanen bijhield in het park van Malmaison. Deze dieren waren tot dan onbekend in Europa en zijn afkomstig uit het oosten van Australië. De

kromming van hun nek wordt vanaf dan het beeld bij uitstek van de sensualiteit, een antwoord op de bogen van de slang of dolfijn die al tijdens de vorige eeuw geliefd waren binnen de decoratieve kunsten.

Vanaf 1798 brengt de architect Louis-Martin Berthault (1770-1823) de vorm en soepelheid van de zwanenhals in de mode en gebruikt deze in het decor van het bed van Mevr. Récamier, maar ook in het decor van het bed van de grote slaapkamer van keizerin Joséphine in Malmaison, vervaardigd door Jacob-Desmalter (fig.1).

**Fig. 1 Het bed van de Keizerin
Rueil-Malmaison, kastelen van Malmaison en Bois-Préau**

Ook vindt men in dezelfde kamer, waar de keizerin op 29 mei 1814 stierf, een klok dat identiek is aan de onze (fig. 2). Deze getuigt van de smaak van de keizerin voor mooie kunstobjecten, waarin het decor tegelijk gevoelsgrandeur en sensualiteit met elkaar vermengt.¹

¹ Deze klok : de wagen van Venus kwam van het Hôtel de Brienne waar Madame Mère woonde.

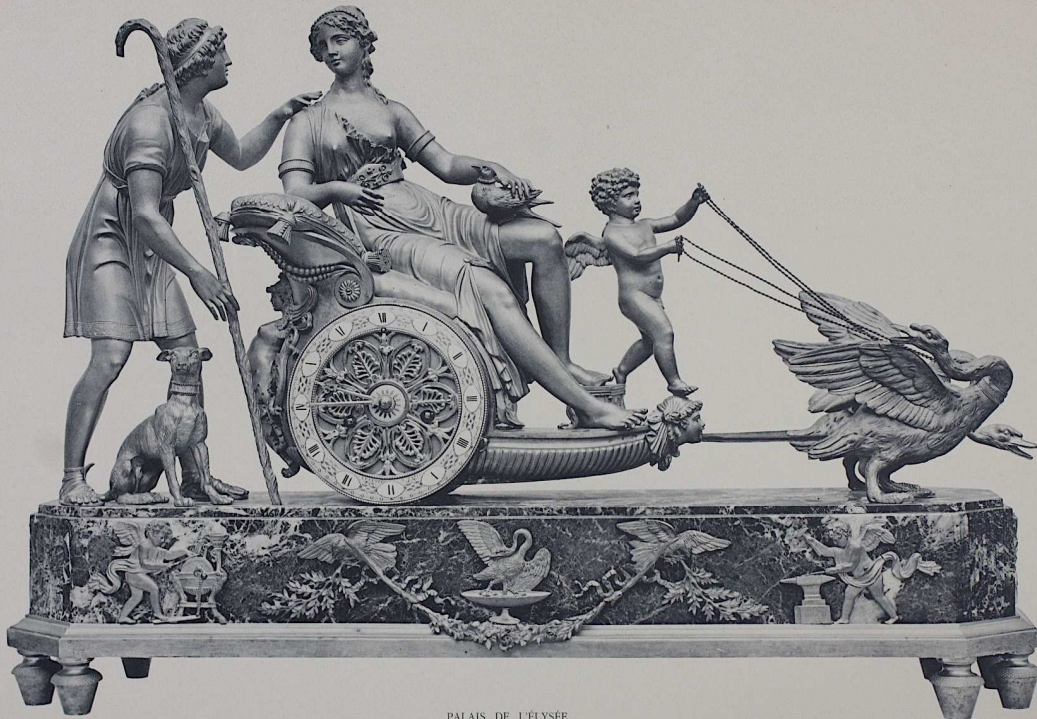

Fig. 2. Klok : De Wagen van Venus
Rueil-Malmaison, Kastelen van Malmaison en Bois-Préau
Inv. no. MM.40.47.7209

Een ander exemplaar (fig. 3), toegeschreven aan Antoine-André Ravrio en komende uit de collecties van prins Murat in het paleis van de Elysée bevindt zich in de collecties van de mobilier national (inv. GML 7264). In 1809 sierde deze klok het werkcabinet van keizer Napoleon I, op het gelijkvloers. Hij werd gekozen door Caroline Murat, de jongste zus van de keizer, om het « zilveren boudoir » van haar appartement te sieren. De armleuningen van de zetels van dit boudoir, vandaag nog aanwezig, hebben de vormen van een zwanenhoofd (fig. 4).

Naast deze twee referenties, kennen we ook nog een model dat identiek is en dat eigendom was van maarschalk Ney (1769-1815) en vroeger bewaard in zijn appartementen in het kasteel van de Tuileries.

De zogenaamde « strijdwagen » klok kende zijn hoogtepunt tijdens de Empire-periode en kende verschillende varianten in zijn voorspanning : zo worden sommige modellen voortgetrokken door ossen, leeuwen, luipaarden, paarden, herten, windhonden,...

PALAIS DE L'ÉLYSÉE
*Pendule représentant « LE CHARI DE VENUS » Composition attribuée à RAVENET.
 En 1809, cette pendule décorait le cabinet de travail de l'Empereur Napoléon Ier, au Palais de l'Élysée.
 Hauteur 0 m. 44. Largeur du socle 0 m. 61. Profondeur 0 m. 17. Diamètre du cadran 0 m. 11 1/2.*

Fig. 3 Klok : De Wagen van Venus
H. 44 cm B. 61 cm D. 17 cm
Collecties van de Mobilier National
(Inv. GML 7264)

Fig. 4 Het zilveren boudoir van het paleis van de Elysée

Als we meerbepaald ons model bestuderen, kunnen we deze originele compositie – net zoals die van de andere klokken - toeschrijven aan één van de meest belangrijk Parijse brongsieters uit de Empire-periode : **Antoine-André Ravrio (1759-1814)**. Zijn vader was ook een goede brongsieter en zeer geliefd om zijn rechtschapenheid en talent. Zijn moeder maakte deel uit van de familie Riesener die bekend stond binnen de industriële en liberale kunsten. Rovrio werd meester-brongsieter in 1777 en is één van de meest belangrijke parijsse brongsieters van het einde van de XVIIIe eeuw en de Premier Empire, onder de naam Ravrio et Cie, 93 rue de Richelieu.

Hij was de leverancier van de Keizerlijke Garde-Meuble en zal samen met Thomire en Galle deelnemen aan de herinrichting van de belangrijkste residenties van Napoleon, en verantwoordelijk voor de aanvoer van bronzen meubilair voor belangrijke figuren uit die tijd, zoals sommige maarschalken uit de Empire-periode.

Hij leverde een deel van de bronzen gemaakt voor de paleizen van Fontainebleau, Compiègne, Meudon, Stuppines en Monte-Cavallo, bestaande uit candelabra, girandolen, fakkels, lantaarns, applieken, haardijzers, enz. Vandaag maken sommige werken deel uit van de Mobilier National te Parijs.

Leroy te Parijs

Het huis Leroy vindt haar oorsprong in de XVIIIe eeuw en meer bepaald 1747. Basile Le Roy (1731- gestorven in het jaar XI) start dan zijn leertijd bij Sr. Joseph Quélin, een meester-klokkenmaker gevestigd te Parijs. Enkele jaren later zal de jongeman, dan « Meester-klokkenmaker » samen met zijn vader een eerste winkel openen onder de arcaden van de Palais Royal. De winkel zal er meer dan een eeuw lang bestaan. Na de revolutie zal Basile Le Roy befaamd worden door hoogkwalitatieve uurwerken aan te bieden ; traditioneel of decimaal, met tact of slagwerk. In 1805 wordt hij benoemd tot « Horloger de son Altesse impériale et royale de Madame Mère de l'Empereur » (Klokkenmaker van zijne keizerlijke en koninklijke Hoogheid van Madame, moeder van de Keizer). Omstreeks 1810 vervaardigt hij officiersklokken voor het leger. Vervolgens zal zijn zoon Charles-Louis Le Roy hem in 1828 opvolgen en het familie-bedrijf van 50 werknemers overnemen.

« Le Roy & Fils » worden de klokkenmakers van de hertogen van Chartres en Bourbon, en vervolgens Klokkenmaker van de Koning, van de hertog van Orléans en van het Ministerie van de Marine. Ze blijven steeds groeien en in 1845 wordt het bedrijf overgekocht door een begaafde en visionaire entrepreneur, namelijk Casimir Halley Desfontaines. Deze zal het bedrijf een nieuw leven inblazen door in 1854 een eerste londense winkel te openen te 211 Regent street, snel opgevolgd door een tweede winkel aan de New Bond Street.